

Brussel op de boer in Canada

Jongeren ruilen landbouwersdorp voor de stad

De zonen van boer Lawrence Van Den Bossche houden meer van computers dan van de boerenstiel. De nieuwe generatie vlucht naar de stad. © Francis Marissens

BRUSSEL/BRUXELLES – De reputatie van boer Hoogsteyns in Ganshoren gaat eraan. Hij heet de enig overgebleven landbouwer in Brussel te zijn. Dat klopt niet helemaal, want ook in Evere en Anderlecht rijden nog tractoren rond, tot in Ukkel toe. Het zijn kleine keuterboerkes in vergelijking met de landbouwbedrijven in Bruxelles, Manitoba. Brussel boert dus verder in Canada. Toch houdt schaalvergroting ook deze streek in de greep. Alles moet groter en dus is er plaats voor minder. Help, Bruxelles loopt leeg! De jongeren, die trekken naar... de stad.

Van onze medewerker
Francis Marissens

francis.marissens@bdw.be

Na grootvader Maurice en vader Raymond maakt Lawrence deel uit van de derde generatie Van Den Bossche in Bruxelles. Ook hij is landbouwer. Of hij straks de fakkel (en de boerenstiel) doorgeeft aan een van zijn drie zonen is zeer de vraag. David, met zijn 18 jaar de oudste, bedankt alvast kordaat. Hij is meer geïnteresseerd in computers en Rage Against the Machine.

“Bruxelles loopt stilaan leeg,” stelt Lawrence Van Den Bossche (43, Laurie in de volksmond) vast. Op mijn achtthiende liepen hier nog 100 tot 120 kinderen school. Nu zijn dat er hoop en al dertig.”

“In het dorpscentrum wonen nog twintig mensen,” telt echtgenote Bonnie luidop. “Tel daar de bewoners van de boerderijen nog bij en je komt misschien aan zeventig.” Lawrence studeerde twee jaar aan de universiteit van Manitoba in Winnipeg. “Daar werkte Bonnie als verpleegster in het befaamde St-Boniface-hospitaal. Maar ze is van St-Alphonse afkomstig. Eigenlijk heb ik haar dus naar hier teruggehaald,” pocht Lawrence. “Tien tot vijftien jaar terug telde dit dorp nog dubbel zoveel boerderijen. Veel jongeren zijn niet echt meer geïnteresseerd in dit beroep en trekken weg. Anderzijds moeten de boerderijen almaar groter worden en slokt de ene de andere op.”

“Wij hebben een melkbedrijf. Met 45 melkkoeien zijn we echt niet zo groot. Onze voorouders hadden er tien of twaalf. Zij molken die nog

één voor één, met de hand. Toch is het boeren er niet gemakkelijker op geworden. Het gaat nu om ‘big business’. Met computers, grote installaties, zware investeringen voor onder meer geautomatiseerd voederen, moderne pikdorsers en ga zo maar door. En toch: voor de echte mastodonten moet je zelfs hier in Canada niet meer zijn. Vader heeft in Nieuw Zeeland een neef die De Vliegheer heet. Die heeft maar liefst 900 melkkoeien!”

Betere tijden

Wat was over de drie generaties dan de ‘beste tijd’ om te boeren? “Nu,” denkt Lawrence. “We hebben geen honger, we moeten geen hout meer kappen om ons te verwarmen.” Z’n vader Raymond (73) is niet ak-

er één voor één, met de hand. Toch is het boeren er niet gemakkelijker op geworden. Het gaat nu om ‘big business’. Met computers, grote installaties, zware investeringen voor onder meer geautomatiseerd voederen, moderne pikdorsers en ga zo maar door. En toch: voor de echte mastodonten moet je zelfs hier in Canada niet meer zijn. Vader heeft in Nieuw Zeeland een neef die De Vliegheer heet. Die heeft maar liefst 900 melkkoeien!”

zitten zeven dagen op zeven op de boerderij. Maar onze ouders konden vroeger toch ook niet weg?” “Bah, het is te druk omdat we dat zelf zo willen, het onszelf aandoen,” springt echtgenote Bonnie Delichte bij. “Omdat we dit leven graag leven.”

“Met onze Holstein-koeien boeren we behoorlijk goed. We hebben er al enkele prijzen mee gewonnen en we verkopen er nu en dan. Er lopen al heel wat van onze Holsteins in de Verenigde Staten. We hadden er ook vier in China moeten krijgen, maar de grenzen gingen plots dicht vanwege de dulle koeienziekte. Geen probleem, die koeien doen het ook hier prima.”

Lawrence zucht: “Canada is erg afhankelijk van de Verenigde Staten.

amper twee procent van de stemgerechtigde kiezers landbouwer.”

“Ook hier in Canada wordt er meer en meer gereguleerd. De waterdichte septische tanks of mestputten komen eraan. Voorlopig is het enkel voor bedrijven vanaf honderd vijftig koeien verplicht. Daarna zal het voor boerderijen van honderd koeien zijn. En dan voor die van vijftig. Tot het veralgemeend is. De milieuwetgeving wordt ook op andere vlakken doorgetrokken. Recyclage wordt steeds meer gepromoot. Al het metaal van oude auto’s wordt gerecupeerd, veel ervan wordt naar China verscheept. Daarna keert datzelfde staal wellicht naar Canada terug in de vorm van iets kleinere Mazda-tjes of zo.”

“Hier in Canada moeten we het nog al eens stellen met kwalitatief mindere producten, omdat de beste voor de export bestemd zijn. Neem nu onze koeienstal: die werd in 1986 gebouwd met beter hout dan dat waarmee we in 1994 onze nieuwe woonst optrokken. Al het goede hout wordt uitgevoerd, naar Japan en de States. Het minderwaardige hout zet men af op de lokale, Canadese markt.”

De koeien on line

Bruxelles is en blijft een dorp van landbouwers. De boerderijen liggen

Maurice Van Den Bossche werd in 1901 geboren te Ursel (Oost-Vlaanderen) en trok samen met zijn familie in 1920 niet naar Frankrijk zoals gepland, maar naar Canada. Dit op aanraden van oom Jules De Baets, die even naar België was teruggekeerd om er te trouwen. De Baets lokte met overdreven mooie verhalen in totaal 23 familieleden mee.

Maurice Van Den Bossche trouwde in St-Alphonse met Helena De Vliegheer en samen boerden ze jaren-

lang in Bruxelles. Ze kregen zes kinderen, waaronder Raymond (73), vader van (onder anderen) Lawrence (43).

De grootvader van Bonnie Delichte (ex-Knesselare) kwam in 1895 al naar Canada. Hij keerde later ook eens terug naar België, voor een gearrangeerd huwelijk. “Jij hebt een zoon, ik heb een dochter,” zo ging dat toen. Hij dus naar België, snel trouwen en één dag later weer de boot op naar Canada.

We zijn zowat hun 51ste staat. Zij bepalen alles: de regels van de markt, de prijzen. Ze zijn tien keer groter, hebben tien keer zoveel inwoners, dus dicteren zij ook de economie. Niet alleen hier, maar zowat overal ter wereld. Terwijl de landbouwsector in Canada niet zo gul met overheidssubsidies bedeeft wordt als in de VS of Europa. Veel ten goede gaat er niet veranderen. In Canada is nog

her en der verspreid. Ze verminderen in aantal, maar worden wel groter en groter.

De Mangin-farm is er één van twee de boeren. Van Ricky Mangin (en echtgenote Lucille Badiou) en van broer Florent Mangin (en echtgenote Judy Degraeve). Het melkbedrijf werd recent gemoderniseerd, in de blitse ‘one million dollar’-stal huzen negentig melkkoeien. De circa

vijfzeventig koeien ‘in bedrijf’ blijven altijd binnen, de vijftien koeien die ‘droog staan’ (en dus telkens twee maand rust krijgen) grazen buiten. In de zomer toch. De stal is volledig geautomatiseerd: van voedingsrantsoenen op maat van de koe, over hydraulisch heet (dat systematisch de koeien naar de melkstand drijft) tot het openen of sluiten van de ramen om een zo constant mogelijke temperatuur te behouden.

“Alle koeien hebben een digitale chip in het oor en die staat constant in verbinding met de computer,” legt Ricky Mangin uit. “Wil een koe eten, dan loopt ze naar de voederbak en oordeelt de computer hoeveel melk ze in haar bord krijgt. Hoe meer melk ze aflevert, hoe meer melk ze krijgt. Hooi en water krijgen de dieren zoveel ze willen.”

“Er wordt nogal wat gedronken, ja. Het water wordt op twee verschillende plaatsen opgepompt. Er zit hier voldoende in de grond: we hoeven de putten maar 25 feet (7,5 meter) diep te boren. Het water wordt wel naar een tank gepompt, zodat er altijd voldoende reserve is. Want soms kan de pomp de koeien niet volgen.”

Stro, dat vind je niet meer in de moderne stallen: de mest valt door de betonnen roosters waarop de koeien staan. Een automatische ‘schrapper’ schuift traag over de ganse breedte heen en weer. De koeien heffen gewoon de poten op wanneer ze de schrapper langs voelen komen.

“Mestoverschotten? Oh ja, ik ken de problemen,” knikt Ricky. “Die bestaan hier ook. Niet bij ons, want wij hebben nog voldoende land om de mest kwijt te raken. Maar heel wat boeren met bedrijven dicht bij steden als Toronto hebben nog nauwelijks grond. Dat is problematisch.”

De Mangins bewerken zelf nochtans maar een deel van hun land meer: in hoofdzaak weiland om te hooien. De rest verhuuren ze: “We zaaïen geen graan meer. Al het veevoeder wordt aangekocht. Goedkoop is dat niet, maar je hebt het voeder altijd in de juiste doseringen.”

“De koeien hebben het in deze stal prima naar hun zin. Ze hebben veel ruimte, voldoende licht en koelte in de zomer. Dat wordt door de compu-

ter allemaal uitstekend opgevolgd en geregeld. Of ze zich niet vervelen? Ach, een koe doet toch maar twee dingen: eten en herkauwen.”

“In de winter wordt de stal niet verwarmd (wel de computerruimte en de wasplaats). Drie à vier graden is het dan binnen, en dat is het beste. De koeien geven dan het meeste melk. Wat voor ons te koud is, is voor hen blijkbaar ideaal.”

“Dit gebouw is natuurlijk een enorme investering. De bank, die is best tevreden. Een ‘one million dollar-barn’ wordt dit genoemd. Je moet al ver zoeken om zo’n stal met geavanceerde techniek te vinden. Eén jaar staat hij er nu en voor een boer is het een droom om erin te werken. Fantastisch, bijzonder comfortabel. Ik hoop dat er niet snel iets stuk gaat, want al die elektrische en digitale leidingen vormen een enorm kluwen. Loopt er iets fout, dan moeten er specialisten bijkomen. Maar de service van de leverancier is tot dusver uitstekend.”

“Vijfzeventig koeien melken? Dat duurt zowat anderhalf uur ‘s ochtend en anderhalf uur in de late namiddag. Dan nog een half uurtje alles opruimen, spoelen en proper maken. Verder moeten we enkel de voorraden bijvullen en de computer in de gaten houden. Die vertelt de rest wel.”

Kunstmatische inseminatie

“De koeien kalven in deze speciale box. Ze krijgen veel ruimte. Onder het dunne laagje stro ligt geen beton maar zand, een ganse bak vol. Stieren komen er overigens niet meer aan te pas. Alles wordt gedaan via kunstmatige inseminatie. We bestellen diepvroren stalen en houden ze bij in een speciaal container-tje. Je bent zo verzekerd van de beste ‘opvolgers’: genetisch wordt dat allemaal heel goed uitgekend en uitgepuurd.”

In België zitten de boeren vast aan Europese melkquota. Produceren ze teveel, dan moeten ze boete betalen. “Melkquota? Een fantastische zaak!” vindt Mangin. “Wil je quota bijkopen, dan is dat kostelijk natuurlijk. Je mag toch rekenen op een 25.000 dollar per koe (de prijs voor het dier niet meegerekend). Voor wie wil beginnen of overschaakt naar melkproductie is dat nog nauwelijks doenbaar. Of je moet klein beginnen. Maar die quota koeien wel een verkeerdt inkom. De melkprijzen komen immers niet onder druk te staan. Bijna al de melk die in Canada geproduceerd wordt, blijft ook in Canada. Slechts vijf procent is voor de export: enkel wat melkpoederrestanten.”

“Laat ze in Amerika maar hun liberaal systeem behouden. Daar zijn alle prijzen vrij, zijn er ook geen quota. Met overproductie als gevolg en melk aan dumpingprijzen. Probeer dan maar eens als boer overreind te blijven! Dan is ons systeem in Canada veel beter. En ook in Europa hebben ze een gelijkaardig quotasy-stem, hoor ik.”

Taalstrijd reist mee

Het is zondagochtend en wanneer ik opsta, blijkt mijn gastvrouw Anna Hacault al de deur uit. Naar de zondagmis.

‘Geen afsluitingen hier. Tuinen lopen over in elkaar. Bruxelles is Brussel niet’

Het plaatselijke kerkje ligt op honderd meter van Anna’s huis. Haar tuin en het kerkhof sluiten ‘gazonsgewijs’ op elkaar aan. Hier geen afsluitingen of een haag. Tuinen lopen in elkaar over. Bruxelles is Brussel niet.

De kerk en het geloof spelen hier nog een belangrijke rol. Anna reikt mee de communie uit. Ze is duidelijk erg katholiek. Niet te verwonderen: haar jongste broer Antoine Hacault schopte het hier in Canada tot aartsbisschop. Hij was ook in het Vaticaan een graag geziene gast. Dat getuigen de foto’s aan de muur van Anna. De vroomheid zit bij de Hacaults in de genen. Net als de band met de Franse taal.

Terwijl de meeste Vlamingen enkel in de eerste en tweede generatie (in eigen familiekring) Nederlands praten, houden een aantal allochtonen van Waalse afkomst ook nu nog vast aan hun Franse taal. Mijn Frans mag dan vrij Pajots en rudimentair zijn, hun Peter Sellers-accent komt mij niettemin lachwekkend over. Anna Hacault is 82 jaar maar komt nog steeds vurig op voor de Franse taal: “Ik vind dat inderdaad belangrijk. Je eigen taal spreken, wat is daar mis mee? Het spreekt voor zich dat je de taal van het land kent (*in Canada – op Québec na – is Engels de landstaal, al was dat destijds natuurlijk ook niet de taal van de autochtone indianen, fm*). Maar een taal extra is toch alleen maar positief?!”

“Wij hebben altijd gevochten voor Franstalig onderwijs. De Vlamingen hebben dat niet gedaan voor het Vlaams. Sommigen waren zelfs kwaad omdat wij onze taal wél wilden houden. Thuis spraken we altijd Frans. Misschien niet altijd volgens de regels van de grammatica, want mijn ouders waren niet erg geschoold. Per school hebben we amper één uur per dag Frans. Maar onze kinderen hebben we naar Franstalige scholen gestuurd. Die bestaan nog, al moeten we ervoor blijven strijden.”

“In onze winkel destijds heb ik er nog ruzie over gehad toen ik met een

Ricky Mangin in de stal van één miljoen dollar. © Francis Marissens

De overgrootouders Mangin waren allebei afkomstig uit Halanzy. Emile Mangin & Mathilde Hutlet emigreerden samen met de Hutlet-familie naar Canada in 1892. Ze behoorden tot de eerste

bewoners van Bruxelles, dat toen nog compleet ontbost moest worden. De drie dochters van Ricky Mangin (Liane, Dana en Kristel) zijn al de vijfde generatie Mangin in Canada.